

УДК 35.088.6 (477)

DOI [https://doi.org/ 10.32840/pdu.2019.4.23](https://doi.org/10.32840/pdu.2019.4.23)**Т. С. Яровой**

кандидат наук із державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного адміністрування
Міжрегіональної Академії управління персоналом

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ЛОБІЗМУ: ПРОБЛЕМАТИКА АПРОКСИМАЦІЇ ТА АДАПТАЦІЇ

Статтю присвячено науковому дослідженню проблематики апроксимації та адаптації зарубіжного досвіду регулювання лобізму. На основі аналізу досліджень зарубіжних та вітчизняних науковців запропоновано авторську дефініцію «апроксимація зарубіжного досвіду регулювання лобізму».

Автор наполягає на важливості усвідомлення відмінності між термінами «апроксимація», «адаптація» та «гармонізація» законодавства, особливо коли мова йде про приведення вітчизняного законодавства у відповідність до норм законодавства ЄС. На думку автора, в контексті використання іноземного досвіду регулювання лобізму та в руслі євроінтеграційних процесів мова може йти виключно про апроксимацію корисного досвіду окремих держав-учасниць ЄС, але аж ніяк не про адаптацію вітчизняного законодавства щодо регулювання лобізму до законодавства ЄС.

Така позиція зумовлена відсутністю єдиного для ЄС законодавства щодо регулювання лобізму. У різних державах – учасницях ЄС діють різні правила діяльності лобістів. На підтвердження цього автор посилається на Висновок Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України з Європейським Союзом, де йдеться про відсутність потреби приведення вітчизняного законодавства щодо регулювання лобізму у відповідність до норм ЄС.

Зміст терміна «апроксимація» у цілому може співпадати (або частково співпадати) зі змістом терміна «адаптація», однак, із точки зору мети процесу, ці два терміни мають суттєві відмінності. Метою адаптації є приведення вітчизняного законодавства у відповідність до законодавства зарубіжного (або міжнародного, чи, скажімо, європейського). Натомість метою апроксимації є запозичення тих чи інших елементів зарубіжного (або міжнародного, чи, скажімо, європейського) законодавства для оптимізації відповідного національного законодавства.

Апроксимація зарубіжного досвіду регулювання лобізму, на думку автора, являє собою запозичення певних правових норм, інститутів, процедур, інших іноземних і міжнародних елементів зарубіжного досвіду регулювання лобізму з метою запровадження ефективного інституту регулювання лобізму в Україні з урахуванням рівня економічного і соціального розвитку нашої держави, її історичних традицій, правового менталітету та правової культури. Апроксимація не має на меті приведення вітчизняного законодавства щодо регулювання лобізму у відповідність до міжнародних чи іноземних норм та стандартів, хоча й може прямо чи опосередковано сприяти такому процесу.

Ключові слова: лобізм, нормативно-правове регулювання, законопроект, представництво інтересів, зарубіжний досвід, апроксимація, гармонізація, адаптація.

Постановка проблеми. Потреба формування належної нормативної бази регулювання лобістської діяльності в Україні назріла давно. Численні законопроекти («Про лобізм» [1], «Про лобіювання» [2], «Про публічну адвокацію» [3]) неодноразово подавалися до Верховної Ради України, але процес їх підготовки зупинявся

на тій чи іншій стадії, і жоден із них так і не дійшов до стадії розгляду в першому читанні. У процесі підготовки законопроектів використовувалися численні напрацювання з аналогічних іноземних законів та законопроектів, застосовувалися окремі ідеї регулювання лобізму в інших державах, що, ймовірно, і зумовило таку неоднозначність та взаємну суперечливість змісту згаданих законопроектів. Однією

із причин непослідовної законотворчої діяльності, спрямованої на унормування інституту лобювання, є відсутність єдиного розуміння особливостей апроксимації зарубіжного досвіду, що й зумовлює актуальність нашого дослідження.

Особливої гостроти проблематика апроксимації зарубіжного досвіду набуває в умовах євроінтеграційних процесів, що найбільш активно проявляються останні 5 років. При цьому як окремі політики, так і численні науковці схильні просувати відверте копіювання зарубіжного досвіду без жодного врахування українських реалій у контексті геополітичного становища нашої держави, стану економіки, соціальних проблем, ментальних та культурних особливостей українців. Прагнення, «щоб у нас відразу було добре, як у них» надто часто вводить в оману навіть досвідчених дослідників, змушуючи їх забувати про те, що зовнішньополітичний курс нашої держави, орієнтований на вступ до ЄС та НАТО, жодним чином не може бути обґрунтуванням для насадження тих чи інших законів або навіть цілих соціальних інституцій усупереч вітчизняним реаліям. Інші ж, навпаки, прагнуть використати окремі елементи зарубіжних дієвих (у реаліях інших держав) механізмів виключно в якості декору, намагаючись таким чином легалізувати тіньовий лобізм в інтересах окремих суб'єктів лобювання.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблематиці запозичення іноземного досвіду в процесі формування вітчизняного інституту лобізму присвячували свою увагу ряд вітчизняних вчених. Підґрунтям для даного дослідження стали окремі ідеї, напрацювання С. Вишневецької, О. Гросфельд, О. Дягілева, А. Євгенієвої, Р. Мацкевича, В. Муравйова, М. Недюхи, В. Нестеровича, А. Онупрієнко, О. Порфірович, Є. Романенка, В. Сумської, Є. Тихомирової, В. Федоренка та інших дослідників. Окрему увагу присвячено аналізу відповідних дефініцій, запропонованих у проектах законів, покликаних врегулювати лобістську діяльність в Україні, що були опубліковані за роки незалежності. Однак зазначені автори не охопили своєю увагою проблематику апроксимації зарубіжного досвіду

лобізму, зокрема, в контексті формування системи належного нормативно-правового регулювання цієї інституції, що й зумовлює актуальність нашого дослідження.

Метою статті є дослідження явища апроксимації в контексті проблематики апроксимації та адаптації зарубіжного досвіду регулювання лобізму в українських реаліях.

Основний зміст дослідження. Розгляд особливостей апроксимації зарубіжного досвіду регулювання лобізму, на нашу думку, доречно розпочати з уточнення дефініції «апроксимація». Така потреба зумовлена, в першу чергу, неоднозначністю сприйняття зазначеної дефініції, що значною мірою впливає на проблематику нашого дослідження. Зокрема, С.Р. Станік вживає термін «апроксимація» у значенні наближення законодавчих актів України до правової системи Євросоюзу і вказує на апроксимацію як на творче використання (перейняття) норм європейського права [4, с. 29]. Ми в цілому можемо погодитися з таким трактуванням терміна, однак воно видається нам дещо незавершеним. До того ж незрозуміло, про яке «творче використання» йде мова і як можна визначити його межі. Інші науковці також часто застосовують термін «апроксимація» для позначення наближення законодавства України до законодавства ЄС. При цьому під апроксимацією зазвичай мається на увазі «наближення», або «зближення».

Такий підхід до різних за своєю суттю термінів як до синонімів може бути зумовлений тим, що в Угоді про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їхніми державами-членами, ратифікованій Верховною Радою України у 1994 році, застосовуються такі характерні для норм права ЄС терміни як «зближення» (статті 51, 76), «адаптація» (статті 53, 77), «наближення» (стаття 60), «встановлення еквівалентних норм» (стаття 60) та «гармонізація» (статті 93, 129, 149, 150, 174 з Договору про Співтовариство) [5]. Зазначені терміни вживаються в наближеному до синонімічного значенні, що, на нашу думку, часто призводить до хибного сприйняття поняття «апроксимація» та інших зазна-

чених в Угоді понять. Тому ми підтримуємо думку С.В. Вишневецької, яка акцентувала увагу на питанні правильності застосування термінів «наближення» та «зближення» в контексті приведення законодавства України у відповідність до законодавства ЄС, посилаючись на відмінності їх семантики [6]. Так, зокрема, словник української мови в першому значенні визначає слово «наближатися, наближуватися» як переміщення одного об'єкта в напрямку до іншого: «1. Переміщатися на ближчу віддаль до кого-, чого-небудь» [7, с. 17]. Натомість слово «зближатися, зближуватися» визначається як взаємний рух двох об'єктів у напрямку один до одного: «1. Переміщатися, рухатися, сходитись», а також як процес досягнення певного уподібнення: «3. Встановлювати зв'язок, знаходити взаєморозуміння, вступати у взаємодію; 4. ставати схожим, спорідненим» [8, с. 445–446]. Тобто у випадках, коли йдеться про приведення законодавства України у відповідність до законодавства ЄС, а не про взаємоузгодження нормативних масивів двох правових систем, доречним, на нашу думку, є саме термін «наближення».

У частині вітчизняних нормативно-правових актів процес внесення змін до законодавства України з метою приведення його у відповідність до законодавства ЄС здебільшого визначається дефініцією «адаптація» (з англ. adaptation – адаптація, пристосовування) [9]. На жаль, вітчизняний законодавець не є надто послідовним у цьому питанні та часто вдається до підміни понять, зокрема в Постанові Кабінету Міністрів України від 16 серпня 1999 року № 1496 «Про Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу»: «Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу є процесом зближення та поступового приведення законодавства України у відповідність до законодавства Європейського Союзу» [10]. Ми не можемо погодитися з таким трактуванням дефініції «адаптація», оскільки, як ми вже зазначали раніше, мова може йти виключно про наближення нашого законодавства до європейського, і це є саме односторонній процес.

Водночас існують нормативно-правові акти, що надають коректні, належним чином визначені дефініції. Зокрема, доволі деталізоване та конкретне визначення «адаптації законодавства» наведено в Посланні Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України у 2002 році» від 15 квітня 2003 року: «Адаптація законодавства України – це перший етап тривалого процесу наближення національної системи права, включаючи також правову культуру, доктрину та судову і адміністративну практику, до системи права Європейського Союзу відповідно до критеріїв, що висувуються Європейським Союзом щодо держав, які мають намір приєднатися до нього. Виходячи саме з такого розуміння, процес адаптації має охоплювати як нормотворення, так і нормозастосування і бути обов'язковим для всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування» [11, с. 168]. Ми цілком погоджуємося з таким визначенням дефініції «адаптація», констатуємо його відмінність від дефініції «апроксимація».

Що стосується наукової спільноти, то, як зазначає В.І. Муравйов, у значенні наближення законодавства України до законодавства ЄС переважна більшість юристів, які досліджували це питання, застосовує термін «гармонізація» [12, с. 266]. До цього ж терміна вдається Н.Р. Малишева, яка характеризує гармонізацію законодавства України із законодавством ЄС як таку, що зумовлена необхідністю адаптувати національну правову систему України до правового простору Європи [4, с. 89]. Тобто ми знову маємо приклад ототожнення понять «наближення» і «зближення». Натомість П.М. Рабінович у процесі дослідження відповідності положень законодавства України нормам міжнародного права уточнює, що гармонізація (гармонізування) – це процес приведення законодавства України у відповідність до правових систем провідних міжнародних організацій Європи [4, с. 255]. Водночас, В. І. Муравйов доволі слушно, на нашу думку, вказує на те, що «здійснюючи гармонізацію, Україна повинна враховувати, що цей процес має односторонній характер, оскільки йдеться не про взаємні кроки

з обох сторін щодо узгодження своїх правових норм, а тільки про зміни в українському законодавстві з метою його гармонізації з нормами Євросоюзу» [12, с. 266]. Дійсно, в рамках співпраці України з ЄС не йшла і не йде мова про якісь зміни в законодавстві ЄС, спрямовані на рух назустріч Україні. Таким чином, українські науковці застосовують термін «гармонізація» для позначення одностороннього процесу наближення внутрішнього законодавства з боку України до законодавства ЄС, хоча деякі з них і говорять про «зближення», а не «наближення». Ми ж однозначно сприймаємо як адаптацію, так і гармонізацію саме як процеси наближення (саме процеси, а не один процес, про що детальніше йтиметься далі), і в подальшому цитуючи авторів, які ототожнюють поняття «зближення» і «наближення», матимемо на увазі саме останнє.

Наступне питання, яке нам належить вирішити, – це питання доречності застосування дефініцій «адаптація (як наближення)» та «гармонізація (як наближення)» у якості синонімів, та співвідношення їх із дефініцією «апроксимація». Вже згадуваний нами В.І. Муравйов зазначає із цього приводу, що практика реалізації права ЄС підтверджує вживання термінів «зближення» і «гармонізація» в якості синонімів, проте «частіше вживають термін «гармонізація», який, на думку багатьох фахівців із права Євросоюзу, адекватніше за інші терміни відображає суть процесу створення гомогенного правового середовища в межах європейських інтеграційних організацій відповідно до моделей, запропонованих інститутами ЄС» [12, с. 268]. У даному випадку позиція дослідника видається нам непослідовною, адже саме він акцентував увагу на тому, що у випадку здійснення «гармонізації» «процес має односторонній характер», тобто мова йде про «наближення» і аж ніяк не про «зближення». Цілком можливо, що причиною такого ефекту сприйняття є неоднозначність перекладу в поєднанні з відсутністю здорової критики у сприйнятті позицій «фахівців із права Євросоюзу».

У 2005 році було затверджено Методику визначення критеріїв євроінте-

граційної складової частини державних цільових програм [13]. Цей документ, на нашу думку, доволі чітко розмежовує дефініції «адаптація» та «гармонізація», хоча й у ньому вживається термін «зближення», а не «наближення».

Відповідно до Методики адаптація законодавства (зближення) – це процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність до «*acquis communautaire*» (*acquis communautaire* – правова система ЄС, яка включає акти законодавства ЄС (але не обмежується ними), прийняті в рамках ЄС, спільної зовнішньої політики та політики безпеки, співпраці у сфері юстиції та внутрішніх справ). Натомість «гармонізація» (приведення у відповідність) – це процес приведення національних стандартів у відповідність із стандартами ЄС [13]. Така відмінність між дефініціями «адаптація» та «гармонізація» нам видається у цілому коректною, тому ми враховуватимемо її в подальшому.

Також ми схильні частково погодитися з К. В. Яценко, яка розглядає гармонізацію законодавства України до законодавства ЄС як складову частину адаптації. Термін «адаптація», на думку Корнелії Василівни, вживається в більш широкому значенні, ніж «наближення законодавств», і охоплює не тільки проведення гармонізації та уніфікації законодавства України із законодавством ЄС, але і здійснення всього комплексу заходів, необхідних для приведення законодавства України у відповідність до вимог нормативно-правових актів ЄС [14, с. 57]. У такому контексті, на нашу думку, зміст терміна «апроксимація» у цілому може співпадати (або частково співпадати) зі змістом терміна «адаптація», однак із точки зору мети процесу ці два терміни мають суттєві відмінності. Метою адаптації є приведення вітчизняного законодавства у відповідність до законодавства зарубіжного (або міжнародного, чи, скажімо, європейського). Метою апроксимації є запозичення тих чи інших елементів зарубіжного (або міжнародного, чи, скажімо, європейського) законодавства для оптимізації відповідного національного законодавства.

Доволі цікавою нам видається думка М.В. Лушнікової, що правова рецеп-

ція – це процес запозичення національною правовою системою правових цінностей, норм, інститутів, процедур, інших іноземних і міжнародних елементів правових систем з урахуванням рівня економічного і соціального розвитку держави, її історичних традицій, правового менталітету, правової культури [15, с. 421]. Нам дуже імponує прагнення дослідниці враховувати особливості (історичні традиції, правовий менталітет, правову культуру) держави-реципієнта. Також дослідниця виокремлює зарубіжний та міжнародний рівні запозичення.

Щодо зарубіжного рівня, то, на думку авторки, можна говорити про два типи запозичення: 1) рецепція термінології, наукових конструкцій понятійного апарату, норм, сформульованих і прийнятих у зарубіжній науці і законодавстві, проте в даному випадку слід говорити швидше про пристосування зарубіжного досвіду до національних реалій, тобто про його адаптацію; 2) врахування зарубіжного досвіду, який у даному випадку служить швидше орієнтиром.

Щодо міжнародного рівня можна говорити про три типи запозичення: 1) імплементація в національне законодавство норм ратифікованих міжнародних договорів, а також загальноновизнаних принципів і норм міжнародного права; 2) рецепція правової термінології і окремих норм не ратифікованих міжнародних договорів; 3) урахування норм рекомендаційних актів міжнародного права [15, с. 421].

Підсумовуючи, спробуємо надати авторське бачення апроксимації зарубіжного досвіду регулювання лобізму. Апроксимація зарубіжного досвіду регулювання лобізму являє собою запозичення певних правових норм, інститутів, процедур, інших іноземних і міжнародних елементів зарубіжного досвіду регулювання лобізму з метою запровадження ефективного інституту регулювання лобізму в Україні з урахуванням рівня економічного і соціального розвитку нашої держави, її історичних традицій, правового менталітету та правової культури. Апроксимація не має на меті приведення вітчизняного законодавства щодо регулювання лобізму у відповідність до міжнародних чи іноземних

норм та стандартів, хоча й може прямо чи опосередковано сприяти такому процесу.

Тож у випадку запозичення досвіду регулювання лобізму в ЄС мова повинна йти про апроксимацію чи все ж про адаптацію (включаючи гармонізацію)? На нашу думку, найкращу відповідь на це питання дає Висновок Висновку Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України з Європейським Союзом щодо законопроекту «Про забезпечення прозорості та законності комунікації із суб'єктами владних повноважень», зареєстрованого за № 7129 від 20 вересня 2017 року. У Висновку, зокрема, йдеться про те, що зазначений законопроект не належить до пріоритетних сфер адаптації законодавства України до законодавства ЄС, або регулюється національним законодавством країн-членів ЄС, а отже, не потребує експертного висновку Комітету щодо відповідності законопроекту міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції [16]. Таким чином, Комітет Верховної Ради України з питань інтеграції України з Європейським Союзом підтвердив, що єдиного законодавства ЄС щодо регулювання лобізму не існує. Відповідно, не може йти мова про адаптацію вітчизняного законодавства у сфері регулювання лобізму до законодавства ЄС (з огляду на неможливість приведення законодавства у відповідність з нормами, що не існують). Тому ми говоримо саме про апроксимацію досвіду регулювання лобізму в ЄС, як і іншого потенційно корисного зарубіжного досвіду.

Висновки і пропозиції. У процесі законотворчої діяльності, спрямованої на формування вітчизняної нормативно-правової бази для регулювання лобізму, розробники вимушені досліджувати відповідний зарубіжний досвід із метою його апроксимації.

Важливим є усвідомлення відмінності апроксимації від адаптації та гармонізації законодавства, особливо коли мова заходить про апроксимацію законодавства ЄС. На думку автора, в контексті євроінтеграційних процесів мова може йти виключно про апроксимацію корисного досвіду окремих держав-учасниць ЄС, але аж ніяк

не про адаптацію вітчизняного законодавства щодо регулювання лобізму до законодавства ЄС.

Апроксимація зарубіжного досвіду регулювання лобізму являє собою запозичення певних правових норм, інститутів, процедур, інших іноземних і міжнародних елементів зарубіжного досвіду регулювання лобізму з метою запровадження ефективного інституту регулювання лобізму в Україні та з урахуванням рівня економічного і соціального розвитку нашої держави, її історичних традицій, правового менталітету, правової культури тощо. Хоча апроксимація і не має на меті приведення вітчизняного законодавства щодо регулювання лобізму у відповідність до міжнародних чи іноземних норм та стандартів, вона може прямо чи опосередковано сприяти такому процесу.

Список використаної літератури:

1. Про лобізм : Проект Закону України № 5144 від 20 вересня 2016 року // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60052.
2. Про лобіювання : Проект Закону України № 5144-1 від 05 жовтня 2016 року // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60191.
3. Про публічну адвокацію: Проект Закону України № 5661 від 19 січня 2017 року // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=60943.
4. Проблеми гармонізації законодавства України з міжнародним правом: *Матеріали науково-практичної конференції. Інститут законодавства Верховної Ради України*. Київ, 1998. 300 с.
5. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами : ратифіковано Законом № 237/94-ВР (237/94-ВР) від 10 листопада 1994 року. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012.
6. Вишневецька С.В. Методологічні передумови гармонізації трудового законодавства України із законодавством ЄС. *Соціально-економічні та правові підстави вдосконалення трудового законодавства на сучасному етапі: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 21 жовтня 2016 р.)*. Хмельницький : Хмельницький ун-т упр-ня та права, 2016. С. 82–88.
7. Словник української мови. Київ : Наукова думка, 1974. Т. 5. 840 с.
8. Словник української мови. Київ : Наукова думка, 1972. Т. 3. 744 с.
9. Англо-український словник. URL : <https://www.dict.com/английсько-український/adaptation>.
10. Про Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 серпня 1999 року № 1496. *Офіційний вісник України*. 1999. № 33. Ст. 1735.
11. Послання Президента України до Верховної Ради України. Про внутрішнє та зовнішнє становище України у 2002 році. Київ : Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України, 2003. Офіційне видання. 478 с.
12. Муравйов В.І. Правові засади регулювання економічних відносин Європейського Союзу з третіми країнами (теорія і практика). Київ : Академ-Прес, 2002. 425 с.
13. Про затвердження Методики визначення критеріїв євроінтеграційної складової державних цільових програм : Наказ Міністерства економіки та з питань Європейської Інтеграції України № 62 від 16 березня 2005 року. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0438-05/ed20050508/find?text=%C3%E0%F0%EC%EE%ED%B3%E7%E0%F6%B3%FF+%28%EF%F0%E8%E2%E5%E4%E5%ED%ED%FF+%F3+%E2%B3%E4%EF%EE%E2%B3%E4%ED%B3>F1>F2>FC%29>.
14. Яценко К. Місце гармонізації в процесі адаптації законодавства України до законодавства Європейських Співтовариств. *Український часопис міжнародного права*. 2003. № 1. С. 55–61.
15. Лушникова М.В. Влияние процессов правовой глобализации на стратегию взаимодействия международного и зарубежного опыта правового регулирования трудовых отношений. *Юридическая техника*. 2015. № 9. С. 418–424.
16. Про забезпечення прозорості та законності комунікації з суб'єктами владних повноважень : Проект Закону України № 7129 від 20 вересня 2017 року // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62573.

Yarovoi T. Foreign experience in lobbying regulation: problems of approximation and adaptation

The article is devoted to the scientific study of the problems of approximation and adaptation of foreign experience in lobbying regulation. On the basis of analysis of researches of foreign and domestic scientists the author's definition "approximation of the foreign experience of regulation of lobbying" is proposed.

The author insists on the importance of recognizing the differences between the terms "approximation", "adaptation" and "harmonization" of legislation, especially when it comes to aligning domestic legislation with the norms of EU law. According to the author, in the context of the use of foreign experience in lobbying regulation and in the context of European integration processes, it can be only an approximation of the useful experience of individual EU Member States, but not the adaptation of domestic legislation on lobbying regulation to EU legislation.

This position is due to the absence of EU-wide legislation on lobbying. There are different rules for lobbyists in different EU Member States. In support of this, the author refers to the Opinion of the Verkhovna Rada of Ukraine Committee on Integration of Ukraine with the European Union, which states that there is no need to bring national legislation on lobbying regulation in line with EU norms.

The meaning of the term "approximation" may, on the whole, coincide (or partially coincide) with the meaning of the term "adaptation", however, in terms of the purpose of the process, the two terms have significant differences. The purpose of adaptation is to bring domestic legislation into line with foreign (or international, or, for example, European) legislation. Instead, the purpose of the approximation is to borrow certain elements of foreign (or international, or, for example, European) legislation to optimize the relevant national legislation.

The approximation of the foreign experience of lobbying regulation, according to the author, represents the borrowing of certain legal norms, institutes, procedures, other foreign and international elements of the foreign experience of lobbying regulation in order to introduce an effective institute of regulation of lobbying in Ukraine, taking into account the level of economic and social development, its historical traditions, legal mentality and legal culture. The approximation does not aim to align domestic legislation on lobbying with international or foreign norms and standards, although it may directly or indirectly facilitate such a process.

Key words: *lobbyism, legal regulation, bill, representation of interests, foreign experience, approximation, harmonization, adaptation.*